

Az Első Karácsonyi Szabadtéri Néprajzi Műhely (2003. december 10-11., Szenna)

2003. október 1-én múltott 25 esztendeje annak, hogy megnyílt a nagyközönség számára a Szennai Szabadtéri Néprajzi Gyűjtemény. A legkisebb hazai szabadtéri múzeum a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága állandó kiállításaként „üzemel” immár negyedszázada.

Huszonöt esztendő a két évszázados magyar múzeumügy kerek egynyelcáda; emberi léptékkal mérve a nagykorúság kezdete. Ebből az alkalomból hívtuk – tizenöt esztendő után – ismét Szennára a hazai szabadtéri muzeológia valamennyi intézményét és munkatársait ünnepelni, és együttgondolkodni. A találkozózt Első Karácsonyi Szabadtéri Néprajzi Műhelyként hirdettük meg abban a reményben, hogy jövőre folytatása következik.

A hazai szabadtéri muzeológia, amely elsősorban Szentendre jóvoltából szakmai-közszolgálati tekintetben az európai élvonalba küzdötte fel magát, az elmúlt két évtized során több alkalommal próbálkozott rendszeres műhelymunka, szakmai párbeszéd megindításával. Az, hogy valamennyi szabadtéri gyűjtemény elfogadta a szennai meghívást, annak igazolása, hogy e párbeszéd, a szakmai alapú együttgondolkodás napjainkban a hazai muzeológiai életben különleges jelentőséggel bír.

A szennai tanácskozást a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának múzeumi osztályvezető asszonya, Vigh Annamária köszöntötte, aki kiemelten sürgette a szabadtéri muzeológia országos, hatékony összefogásának szükségességét, amelyhez a szakminisztérium támogató szándékát jelezte.

Andrásfalvy Bertalan professzor úr immár hagyományosan érzelmektől sem mentes bevezető előadásában a szabadtéri gyűjteményeket egyértelműen a hagyományőrzés egyik hazai fellegvárának minősítette.

Ezt követően L. Szabó Tünde nyugalmazott Somogy megyei főépítész emlékezett vissza a szennai szabadtéri múzeum létesítésének „hőskorszakára”. Beszámolója, visszaemlékezése mindazokat érintette, akik szakmai és szervezeti értelemben a szennai gyűjtemény létrehozásának érdekét szolgálták. Ezt egészítette ki Szigetvári György Ybl-díjas építészmérnök hozzászólása, aki műemléki végzettséggel rendelkező építészként a Somogyterv korabeli igazgatói székéből a létrehozáshoz nélkülözhetetlen társadalmi háttérrel biztosította. Knézy Judit családi okok miatt levélben emlékezett a kezdeti időszakra. Egyértelműen megfogalmazta a korabeli múzeumi szervezet legfelsőbb vezetésének belső szakmai ellenállását a szennai gyűjtemény létrehozásával szemben, amelyet – mint valamennyi hazai vidéki szabadtéri néprajzi gyűjtemény esetében – Barabás Jenő elkötelezett, de látens szerepvállalása nélkül Somogyban is aligha lehetett volna leküzdeni. Valamennyien kiemelték az első gyűjteményvezető, Csepinszky Mária érdemeit Szenna „üzemeltetésében”, aki emberi beállítottsága, magatartása és felfogása szerint – vonatkozó szakirodalmi és nagyvilági összehasonlító információ híján is – korszerű, „nyitott” múzeumként szervezte a megnyitott gyűjtemény mindennapjait.

Zentai Tünde a Szentendrén készülő dél-dunántúli tájegység és a szennai gyűjtemény szakmai párhuzamairól, összefüggéseiről és szükségszerű különbségeiről beszélt szemléletesen.

Lényegében eddig tartott a negyedszázados szakmai ünnepség. Ahogy másutt, vidéken, úgy Szennán sem volt egyszerű az 1960-as, 1970-es években szabadtéri néprajzi gyűjteményt létrehozni. Máig nem rendeződött az érintett megyei múzeumi szervezeteken belül ezeknek a gyűjteményeknek a szervezeti jogállása, ahogyan egyik sem rendelkezik – nem is rendelkezett sosem – még a biztosítható rész költséggvetéssel sem.

Nyilvánvalóan különleges helyzetben van a hazai szabadtéri muzeológiában a szentendrei országos gyűjtemény. Ebből a helyzetből is következik, hogy Szentendre nélkül aligha lehetséges a hazai szabadtéri muzeológiában rendszeres, hosszú távú, stratégiai együttműködés, fejlődés és fejlesztés bármilyen szintű megvalósítása. Ám ehhez a rendkívül összetett feladatkörhöz – amely még a „befejezés” előtt álló Sóstói Múzeumfalut is jellemzi – az érintett megyei múzeumi szervezeteknek fel kell nőni, legalább abban az értelemben, hogy korszerű muzeológiai és közszolgálati szempontok stratégiai átértékelésével hozzák helyzetbe szabadtéri néprajzi gyűjteményeinket. Cseri Miklós főigazgató előadásában utalt továbbá az országos szabadtéri néprajzi adatbank megvalósításának, a nyitott, látogatóbarát intézmények, intézményi átalakítások szükségességére, valamint hangsúlyozottan a mindenütt jelentkező napi fenntartási, karbantartási gondok folyamatos időszerűségére. Kiemelte – és ebben csatlakozott Vigh Annamária tanácskozás-köszöntőjéhez – a hazai szabadtéri néprajzi gyűjtemények rendszeres együttgondolkodása megindításának halaszthatatlan időszerűségét.

Páll István a sóstói szabadtéri gyűjtemény építésének és működtetésének tanulságait összegezte. Beszámolójának egyik tanulsága szerint a szabadtéri gyűjtemények megyei múzeumi szervezeti betagozódása ma az egyik legfőbb akadálya a korszerű múzeumi működésnek. A másik – némileg csendesebben, ám a hozzászólásokban is – megfogalmazott tanulság szerint nincs befejezett szabadtéri néprajzi gyűjtemény hazánkban.

Winkler Ferenc a szennai gyűjtemény előtt álló szakmai feladatokat foglalta össze röviden. Megyei múzeumigazgatóként ismételten szóba hozta szabadtéri néprajzi gyűjteményeink működtetésével összefüggésben azok szervezeti jogállását.

A vitaindító előadások közötti műhelybeszélgetésből valamennyi szabadtéri gyűjtemény képviselői, munkatársai kivették a részüket. Külön öröm, és a megújulás lehetőségét, igényét és szükségszerűségét jelzi, hogy a korszerű szabadtéri néprajzi múzeumi működés egyik bástyájának számító múzeum-pedagógusok, közművelők – a „közszolgálatiak” – valamennyi szabadtéri gyűjteményünkből itt voltak. Már ahol egyáltalában jelen vannak...

A tanácskozás 65 főnyi, a hazai szabadtéri muzeológiát képviselő résztvevőjét a Szennai Művészeti Iskola növendékeinek rövid műsora, és Handó János, az alig 700 lelkes település polgármestere üdvözölte. A szervezés teljes munkáját – beleértve az előtér, alkalmi kamara-kiállítást – Imrő Judit nép-

rajzkutató, a Szennai Szabadtéri Néprajzi Gyűjtemény újonnan kinevezett vezetője vállalta magára. A tanácskozás helyszínét a korábbi szennai termelőszövetkezeti központi iroda tanácsterme szolgáltatta. Tanulságos és a rendelkezésünkre álló infrastruktúra egyértelmű kritikája, hogy Szentendrén kívül egyetlen hazai szabadtéri néprajzi gyűjteményben se tudunk volna – így, karácsony táján, télvíz idején – e decemberi tanácskozást megrendezni. A Denna vendéglő tulajdonosa által rendelkezésünkre bocsátott terem híján a bográcsban főtt birkát és a kemencében sült háromféle rétest is a szabadban kellett volna elfogyasztanunk.

Az előző esti vacsora – amelyen már mintegy huszonöt résztvevő jelen volt – jól megalapozta a tanácskozás hangulatát, légkörét.

Az Első Karácsonyi Szabadtéri Néprajzi Műhely folytatása 2004-ben Nyíregyháza-Sóstó jóvoltából biztosított. A résztvevők elhatározták, hogy 2004 első negyedévéig létrehozzák a Szabadtéri Múzeumok Országos Szövetségét, amely a szakma legfelsőbb szintű érdekképviselői, érdekérvényesítő szervezetévé kíván válni, s melynek létrehozását a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma is sürgeti. A szervezeti szabályzat tervezett kidolgozásával – 2004. január végi határidőt kitűzve – Winkler Ferencet, a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága igazgatóját bízta meg a Műhely.

Szapu Magda, Winkler Ferenc